וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן. דְּקָתָנֵי: עֵד אֶחָד אוֹמֵר "נִטְמֵאת" וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים "לֹא נִטְמֵאת" הֲרֵי זֶה שׁוֹתֶה, וְאוֹקִימְנָא בְּפִסּוּלֵי עֵדוּת וּבֵין בְּבַת אַחַת אֵין בְּזֶה אַחַר זֶה, כְּרִי נְחֶמְיָה. וְעַל כָּרְחֵךְ דְּבְזֶה אַחַר זֶה מִילְּטָרִיךְ עִיקָּר לְאַשְׁמוּעִינַן, דְּאִי בְּבַת אַחַת – מַאי הַאי דְּאִי רוֹב דַּיְּעוֹת אִיכָּא? בְּאַחַד וְאַחַד נַמִי הָיָה שׁוֹתֶה! [אֶלָּא] בְּהָכִי תּוּרַת אוֹר עָסְקִינַן; דְּהַהוּא דַּאֲתָא מֵעִיקָּרָא וְאָמַר "נִטְמֵאת" – אִשָּׁה הָוָיָא. הִילְּבְּךְ אִי בְּזֶה אַחַר זֶה, הָא אַחַר בְּזֶה אַחַר זֶה אַחַר הָוָה, וְהַהוּא דְּמֵיתָא אַחַר הָוָה, וְאִי בְּבַת אַחַת אֵין בְּזֶה אַחַר זֶה אַחַר הָוָה, וְהַהוּא דְּמֵיתָא הָוָה אַחַר הָוָה, וְאִי בְּבַת אַחַת – אוֹזְקֵי תְּרֵי לְבַהֲדֵי חַד, וְאוֹקְמֵיהּ אַסְפִּיקָא. וְאִי בְּזֶה אַחַר זֶה, וְהַהוּא דְּהֶאֱמִינָה תּוֹרָה קָדַם וַאֲתָא, בְּרֵישָׁא – הָוָה לֵיהּ כְּשָׁנַיִם, וְכָעֵד אֶחָד, וְאֵין בְּזֶה אַחַר זֶה אַחַר הָוָה, וְאִי בְּזֶה אַחַר זֶה אַחַר הָוָה, וְאִי בְּבַת אַחַת אֵין בְּזֶה אַחַר זֶה אַחַר הָוָה, וְאִי בְּבַת אַחַת – אוֹזְקֵי תְּרֵי לְבַהֲדֵי חַד, וְאוֹקְמֵיהּ אַסְפִּיקָא. וְאִי בְּזֶה אַחַר זֶה, וְהַהוּא דְּהֶאֱמִינָה תּוֹרָה קָדַם וַאֲתָא – הָוָה לֵיהּ כְּשָׁנַיִם, וְכָעֵד אֶחָד, וְאֵין בְּזֶה אַחַר זֶה אַחַר הָוָה, וְאִי בְּזֶה אַחַר זֶה אַחַר הָוָה, וְאִי בְּבַת אַחַת אֵין בְּזֶה אַחַר זֶה אַחַר הָוָה, וְאִי בְּבַת אַחַת – אוֹזְקֵי תְּרֵי לְבַהֲדֵי חַד, וְאוֹקְמֵיהּ אַסְפִּיקָא.

הדרן עלך מי שקינא

אֵלּוּ נֶאֱמָרִין בְּכָל לָשׁוֹן: אפָּרָשַׁת סוֹטָה, בוּוִידּוּי מַעֲשֵׂר, גקְרִיאַת שְׁמַע, דוּתְפִלָּה, הוּבִרְכַּת הַמָּזוֹן, וּשְׁבוּעַת הָעֵדוּת, זוּשְׁבוּעַת הַפִּיקָּדוֹן. וְאֵלּוּ נֶאֱמָרִין בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ: חמִקְרָא בִּיכּוּרִים, טוַחֲלִיצָה, יבְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת, יאבִּרְכַּת כֹּהֲנִים, וּבִרְכַּת כֹּהֵן גָּדוֹל, יבוּפָרָשַׁת הַמֶּלֶךְ, יגוּפָרָשַׁת עֶגְלָה עֲרוּפָה, ידוּמִשּׁוּחַ מִלְחָמָה בְּשָׁעָה שֶׁמְּדַבֵּר אֶל הָעָם. מִקְרָא בִּיכּוּרִים בֵּיצַד? "וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ", וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר "וְעָנוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ", מַה לְּהַלָּן בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ — אַף כָּאן בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ. חֲלִיצָה בֵּיצַד? "וְעָנְתָה וְאָמְרָה", וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר "וְעָנוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ", מַה לְּהַלָּן בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ — אַף כָּאן בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ. ר' יְהוּדָה אוֹמֵר: "וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה" — עַד שֶׁתֹּאמַר בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה. בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת בֵּיצַד? כֵּיוָן שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן וּבָאוּ אֶל הַר גְּרִיזִים וְאֶל הַר עֵיבָל שֶׁבְּשׁוֹמְרוֹן, שֶׁבְּצַד שְׁכֶם, שֶׁבְּאֵצֶל אֵלּוֹנֵי מוֹרֶה, שֶׁנֶּאֱמַר: "הֲלֹא הֵמָּה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן" וגו', וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר: "וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ עַד מְקוֹם שְׁכֶם עַד אֵלוֹן מוֹרֶה", מָה אֵלּוֹן מוֹרֶה הָאָמוּר לְהַלָּן — שְׁכֶם, אַף אֵלּוֹן מוֹרֶה הָאָמוּר כָּאן — שְׁכֶם. שִׁשָּׁה שְׁבָטִים עָלוּ לְרֹאשׁ הַר גְּרִיזִים וְשִׁשָּׁה שְׁבָטִים עָלוּ לְרֹאשׁ הַר עֵיבָל, וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְהָאָרוֹן עוֹמְדִים לְמַטָּה בָּאֶמְצַע. הַכֹּהֲנִים מַקִּיפִין אֶת הָאָרוֹן, וְהַלְוִיִּם אֶת הַכֹּהֲנִים, וְכָל יִשְׂרָאֵל מִכָּאן וּמִכָּאן, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכָל יִשְׂרָאֵל וּזְקֵנָיו וְשֹׁטְרָיו וְשֹׁפְטָיו עוֹמְדִים מִזֶּה וּמִזֶּה לָאָרוֹן" וגו'. הָפְכוּ פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי הַר גְּרִיזִים וּפָתְחוּ בִּבְרָכָה: "בָּרוּךְ הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה", וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ עוֹנִין אָמֵן. הָפְכוּ פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי הַר עֵיבָל וּפָתְחוּ בִּקְלָלָה: "אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה", וְאֵלּוּ וְאֵלּוּ עוֹנִין אָמֵן, עַד שֶׁגּוֹמְרִין בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת. וְאַחַר כָּךְ הֵבִיאוּ אֶת הָאֲבָנִים, וּבָנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ, וְסָדוּהוּ בְּסִיד, וְכָתְבוּ עָלָיו אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה בְּשִׁבְעִים לָשׁוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר: "בַּאֵר הֵיטֵב". וְנָטְלוּ אֶת הָאֲבָנִים וּבָאוּ וָלָנוּ

מהו דתימא כי אזלינן בתר רוב דיעות לחומרא אבל לקולא לא קמ"ל. ואם תאמר: הא מממתני בפרק "האשה שהלכה" (יבמות ד' קיז:) וממתני דפרק "עגלה ערופה" (לקמן דף מז.) שמעינן להו יי"ל: דהכא איצטריך, דאפילו לקולא, אע"ג דרגלים לדבר. ועוד: דלא תנא פסולי העדות בהדיא במתני', להכי תנא גבי כל חד וחד.

הדרן עלך מי שקנא

ה"ג בסדר המשנה

אלו נאמרין בלשונם. ופירוש: כל אדם בלשונו אדוק שומע. לאפוקי למדי שאינו אומר בלשון פרסי, אם אינו שומעו. אבל בכל לשון – משמע בין שומע בין אינו שומע. ובגמרא לא משמע הכי. **קרית** שמע ותפלה. תימה: אמאי שייר הלל, וקידוש של שבת, וברכת הפירות, וברכת המלות? וליכא למימר דלא נקט אלא דאוריתא, דהא בפרק "מי שמתו" (ברכות דף כא.) משמע דתפלה וקרית שמע דרבנן! ועוד: דהתם (דף כ:) משמע דקידוש דאוריתא, והכי משמע נמי בריש מסכת גיר (דף ג:) בשלמא מקרא מגילה איכא למימר: להכי שייר, דתנא בפ"ב דמגילה (דף יז.): הלועז ששמע אשורית – יצא. אלא הני אמאי שיירו? וגראה דהני נאמרים בכל לשון אפי' אינו שומע, הלכך לא דמו להני דמתני', דנאמרין דוקא בלשונם*. אינו

[ברכות מ: שבועות לט.]

[דברים כו] [שם כז] [שם כח] [שם יח] [בראשית יב] [יהושע ח] [דברים כז] [שם]

אלו נֶאֱמָרִין *(בְּכָל לָשׁוֹן) בְּרָסִינוּ. פָּרָשַׁת סוֹטָה. מַה שֶּׁהַכֹּהֵן אוֹמֵר לָהּ, וְלָא חָמְרִי' עָרִיךְ לְאוֹמְרָהּ בְּלָשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ כְּדְּלֶהָ שֶׁנִּכְתַּב. וּבְסִפְרֵי אָמְרִי' דְּאִי לָא כְּתִיב זְקָרָא לְהַפִּיר בְּכָל לָשׁוֹן כְּדְּלְהָקָן – ה"א דְּיִגְמַר מִיעָמָא בְּקַל וָחוֹמֶר; וּמַה יְּבָמָה קַלָּה לֹא עָשָׂה בָּהּ כָּל הַלָּשׁוֹנוֹת בְּלָשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ – סוֹטָה חֲמוּרָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן. וּוִידּוּי מַעֲשֵׂר. הַשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית: "כִּעַרְתִּי הַקּוֹדֶשׁ מִן הַבַּיִת" (דברים כו). שֶׁהוּא מוֹנֶה כָּל מַעֲשָׂרוֹתָיו וּמְבַעֲרָן מִבֵּיתוֹ, וְאֵין יָכוֹל עוֹד לְהַשְׁהוֹתָם, וְנוֹתֵן מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לַלֵּוִי, וּמַעֲשֵׂר עָנִי לַעֲנִיִּים, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁל שְׁתֵּי שָׁנִים שֶׁעָבְרוּ – מַעֲלִיהוּ לִירוּשָׁלַיִם עִכְשָׁיו אִם לֹא הֶעֱלָהוּ, וּמִתְוַדֶּה: "כִּעַרְתִּי הַקֹּדֶשׁ" – זֶה מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, "לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה" – זֶה מַעֲשֵׂר עָנִי. וְאוֹמְרוֹ בְּכָל לָשׁוֹן, כִּדְלֶלְיָף לְקַמָּן, וְלָא חָמְרִינַן: בְּלָשׁוֹן זֶה הַזְּקִיקוּ הַכָּתוּב לְאוֹמְרָהּ בְּלֹה"ק. וּשְׁבוּעַת הָעֵדוּת וּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן. בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁהִשְׁבִּיעוּהוּ וְכָפַר וְלֹא הוֹדָה – חַיָּב קָרְבָּן עוֹלָה וְיוֹרֵד הָמוּר בִּשְׁבוּעַת הָעֵדוּת, וַאֲפִילּוּ בִּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן. וְאֵלּוּ נֶאֱמָרִין בְּלֹה"ק. וְלָא חָמְרִינַן: נִגְמַר מֵהֶנָּךְ דְּלְעֵיל שֶׁנִּכְתַּב וְנִסְדַּר עֲלֵיהֶן כָּל מִצְוַת דִּיבּוּרָם וְאֵין צָרִיךְ לְאוֹמְרָן בְּלֹה"ק, כִּדְכְתִיב בְּכוּלְּהוּ. מִשּׁוּם דִּכְתִיב בְּתִיב עִיכּוּבָא. מִקְרָא בִּיכּוּרִים. שֶׁהָיָה קוֹרֵא מֵ"אֲרַמִּי אוֹבֵד אָבִי" עַד סוֹף כָּל הַפָּרָשָׁה. הִיא אוֹמֶרֶת "מֵאֵין יָבָמִי" וגו', וְהוּא אוֹמֵר "לֹא הָפַקְתִּי לְקַקְּפָהּ", וְאַחַר הַתְּלָיָה הִיא אוֹמֶרֶת "כָּכָה יַעֲשֶׂה לָאִישׁ" וגו'. בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת. שֶׁהָמְרָן יְהוֹשֻׁעַ וְיִשְׂרָאֵל בְּהַר גְּרִיזִים וְהַר עֵיבָל. בִּרְכַּת כֹּהֲנִים. נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם. בִּרְכַּת כֹּהֵן גָּדוֹל. בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, אַחַר עֲבוֹדַת הַיּוֹם, שֶׁלְּפָנֶיהָ וְלִפְנֵיהָ הָיָה קוֹרֵא בַּחוּרָה שֶׁמִּנָּהּ, וּמְבָרֵךְ שֶׁמִּנָּהּ בְּרָכוֹת, כִּדְמְפָרֵשׁ בְּמַתְנִיתִין. וּפָרָשַׁת הַמֶּלֶךְ. מִקְרֵשׁ בְּסוֹף פִּירְקָא, וְיִהְיֶה פָּרָשַׁת הַקָּהָל*. וּפָרָשַׁת עֶגְלָה עֲרוּפָה. "רֵדִינוּ לֹא שָׁפְכוּ" וגו', "כַּפֵּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל" וגו' (דברים כא). פָּרָשַׁת מִשּׁוּחַ מִלְחָמָה. (שם כ) "וְהָיָה כְּקָרְבְּכֶם אֶל" וגו', "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קְרֵבִים הַיּוֹם" וגו', "כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם" וגו'. כֵּיצַד. כְּמוֹ מִעַיִן. וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר. בִּבְרָכוֹת וּקְלָלוֹת שֶׁל הַר גְּרִיזִים. וּלְקַמָּן *מִפְרֵשׁ הָתָם גּוּפֵיהּ מְנָא לָן (ה). *) אינו צָרִיךְ. לְלַמְּדָהּ בְּגְזֵרָה שָׁוָה, שֶׁמַּעֲלָמָה הִיא לְמִידָה. וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה. *דְּמַשְׁמַע: בְּלָשׁוֹן זֶה תֹּאמַר. שֶׁבִּשּׁוֹמְרוֹן. אֶלָּא שׁוֹמְרוֹן. לְמִטָּה בָּאֶמְצַע. בֵּין שְׁנֵי הָרִים. מִכָּאן וּמִכָּאן. עַל הָרִים. הָפְכוּ. הַלְוִיִּם פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי הַר גְּרִיזִים, וּפָתְחוּ בְּבְרָכָה; כָּל הַמְּרוּרִים הָיוּ אוֹמְרִים תְּחִלָּה בְּלִשּׁוֹן בְּרָכָה. אֵלּוּ וְאֵלּוּ. שֶׁבְּהַר גְּרִיזִים וְשֶׁבְּהַר עֵיבָל. וְהָא דִּכְתִיב: "וְאֶלֶּה שֶׁעָמְדוּ לְבָרֵךְ" – לֹא שֶׁהָיוּ שִׁבְטֵיהֶם מְבָרְכִין וּמְקַלְּלִין, אֶלָּא הַלְוִיִּם הָעוֹמְדִים בֵּין שְׁנֵי הָרִים, הוֹפְכִין פְּנֵיהֶם לְהַר גְּרִיזִים בִּבְרָכָה וּלְהַר עֵיבָל בִּקְלָלָה. הֵבִיאוּ אֶת הָאֲבָנִים. כִּדְכְתִיב: "וּבַיּוֹם אֲשֶׁר תַּעַבְרוּ וגו' וְכָתַבְתָּ עֲלֵיהֶן אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּהַעֲבֹרְכֶם". סָתְרוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ לְאַחַר שֶׁהֶעֱלוּ הָעוֹלוֹת וְהַשְּׁלָמִים, כִּדְכְתִיב: "וְהַעֲלִיתָ עָלָיו עוֹלוֹת" (שם ה). וָלָנוּ

*) עיין רש"ל

[דברים לא] [דף לג.]

[רלוש ככה כלשון זה רש"ל]

א מיי' פ"ג מהל' סוטה הל"ז סמג עשין עו:

ב מיי' פי"ח מהל' מעשר שני הל"ה סמג עשין קלח:

ג מיי' פ"ב מהל' ק"ש הל"י סמג עשין יח טוש"ע או"ח סי' סב סעי' ב וכרב אלפס ברכות ר"פ שני דף ט. וכרא"ש שם סי' כז:

ד טוש"ע א"ח סי' קא סעי' ד:

ה מיי' פ"א מהל' ברכות הל"ו סמג עשין כו טוש"ע או"ח סי' קפה סעי' ח:

ו מיי' פ"ט מהל' שבועות הל"ב סמג לאוין רמח:

ז מיי' שם פ"ז הל' ז סמג שם:

ח מיי' פ"ג מהל' ביכורים הל"י סמג עשין קח:

ט מיי' פ"ד מהל' יבום וחליצה הל"ח סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' כט ובסלד חליצה סעי' מח וכפי' סלד חליצה סעי' מז:

י מיי' פי"ל מהל' נשיאות כפים הלכה יא סמג עשין כ טוש"ע או"ח סי' קכח סעי' יד:

יא ב מיי' פ"ג מהל' תפילה הל"א סמג עשין רל:

[והא דלא תני במתני' שבועת הדיינין ושבועת כיעול ע' תוס' שבועות לט. ל"ה ולהו נאמרין וכו' וע' תוי"ט ע' ל"ה ושבועת הפקדון]

יב ל מיי' פ"ט מהל' רוצח וממית נפש הל"א סמג עשין עח:

יג מ מיי' פ"ז מהל' מלכים הל"ג סמג עשין קכ:

תוספות שאנץ

והב"ע בגון דההיא דאתא מעיקרא אשה הואי. הילכך בזה אחר זה אתו תרתי ומבטלי ליה: ותרצה לדר' נחמיה. דאמר עשו שתי נשים כאיש אחד לאו סיפיה דמלתיה דר' נחמיה הוא אלא פירוש דמלתא היא דאגן פרשי לה הכי: כי פלגא ופלגא כחד וחד ואי בבת אחת אתו אוקי חד להדי חד ואוקמי' אספיקא ואי בזה אחר זה וההוא דהאמינה תורה קדם ברישא הוה ליה איהו כשנים והגך כחד ואין דבריהם במקומו. והיכא דשנים אומרים שנטמאת ועד אחד כשר אומר שלא נטמאת היתה שותה דכי חד וחד נינהו ומתני' דקתני לא היתה שותה כגון דההוא חד הוי פסול:

סליק פירקא

אלו נאמרין בכל לשון פרשת סוטה מה שהכהן אומר לה. ולא אמרינן שצריך לאומרם בלשון הקדש כדרך שנכתב נצטווה לאומרו ובספרי אמרי' דאי לא כתב קרא להתיר בכל לשון ה"א דנגמר מיבמה מק"ו ומה יבמה קלה לא עשה בה כל הלשונות בלשון הקדש סוטה שהיא חמורה לא כל שכן ל"ת. וא"ת אמאי לא חשיב שבועת הדיינין דאמר בפ' שבועת הדיינין דאף היא בכל לשון נאמרת. וי"ל דתנא ושייר ומה שייר דהא שייר שייר שבועת הביטוי דאף היא בכל לשון נאמרת. וא"ת תנא תאני אלו ואת אמרת תנא ושייר דה"נ פרוך פ"ק דקידושין. וי"ל דכל היכא דליכא אלא חד אלו איכא למימר בדוקא תני אבל היכא דתני אלו ואלו שונה ומשייר דהא (ה) אלו לאו דוקא. והא דנקט אלו ברישא

(ה) נראה לע"ל להא ע"כ חד אלו לאו דוקא.

איהו הוא דקא מכסיף נפשיה. תימה: והא אמר בשמעתא קמייתא דמנחות (דף ג.) דבין זכריס לנקיבות לאו דעתייהו דאינשי! ואמר רבי: התם דווקא אמרי [הכי] דאין מעשיו מוכיחים, מפני שסומכין השומעין על דבורו שהוא שומט חטאת לשם עולה, אבל בשמתא, כי הכא – ודאי מרגישים בדבר. **ליכסיף** וליזיל כי היכי דליכפר ליה. וא"ת: יחלוק כמו כן בנקיעות מקום שחיטתה, כי היכי דליהוי ליה כפרה גמורה! י"ל: כיון שחלק הכתוב בדבר אחד, שיש היכר בדבר, מה צריך יותר. מ"ר.

ורבי שלא יקראנה למפרע מנליה. תימה: דהכא משמע דבין רבי ובין רבנן אית להו דקריאת שמע דאורייתא. וכן תנאי דפליגי התם* בקורא את שמע ולא השמיע לאזנו. וכן ב"ש וב"ה התם בפרק קמא דברכות (דף י:) תנן: בית שמאי אומרים בערב כל אדם יטה ויקרא ובנקר יעמוד, שנאמר: "בשכבך ובקומך", וב"ה אומרים: בשעה שבני אדם שוכבין. אלמא דתרוייהו סברא להו דקרא משמעי בק"ש. ושמעת דגמרא נמי התם *פריך: תנא היכא קאי דקתני מאימתי – תנא אקרא קאי, דכתיב: "בשכבך ובקומך". ותו בפ"ב (שם דף יג.) בפלוגתא דרבי זוטרא ורבי יאשיה, דתניא: "והיו" – שלא יקראם למפרע, "הדברים על לבבך" רבי זוטרא אומר: עד כאן מצות כוונה, מכאן ואילך מצות קריאה. רבי יאשיה אומר: עד כאן מצות קריאה, מכאן ואילך מצות כוונה. אמר מר רבי זוטרא וכו'. מ"ש מכאן ואילך מצות קריאה – דכתיב "ודברת בם", ה"נ הא כתיב "ודברת בם" וכו'. אמר מר רבי יאשיה וכו'. מ"ש מכאן ואילך מצות כוונה – דכתיב "על לבבכם", ה"נ כתיב "על לבבך"! אלא עד כאן מצות כוונה וקריאה, מכאן ואילך כוונה בלא קריאה. מ"ש עד כאן מצות כוונה וקריאה – דכתיב "ודברת בם", ה"נ כתיב "לדבר בם"! ההוא בדברי תורה כתיב. מדקאמר: ההוא בדברי תורה – מכלל "ודברת בם" – דוקא בק"ש. ותו התם:* הפועלים שעשו מלאכה עם בעל הבית – קורין ק"ש ומברכין לפניה ולאחריה, ואוכלים ומברכין לאחריה שתים. כילד? ברכה ראשונה כתיקנה, שניה כולל בונה ירושלים בברכת הארץ, ולא מברך "הטוב והמטיב" משום דמדבנן היא, דבינה תקנוה מכלל דק"ש דאייב לקרות – דאורייתא. ובפרק "מי שמתו" (ברכות ד' כא.*) בגמרא בעל קרי, פריך סתמא דגמרא: קריאת שמע דרבנן! – אהא דקאמר דק"ש וברכת המזון דאורייתא. ותו, אמרינן התם (דף כא. ע"ש): אמר שמואל: ספק קרא ק"ש ספק לא קרא – אינו חוזר וקורא, ספק אמר אמת ויציב ספק לא אמר – חוזר ואומר. מאי טעמא – ק"ש מדרבנן! ודוחק לומר דכל הני דמשמע מייניהו דמדאורייתא הוי אסמכתא בעלמא, דאין שיטת הגמרא ז) לדייק כל כך על אסמכתא רבי ורבנן. ועוד, דאמר: לימא קסבר כל המורה בכל לשון נאמרה, ואי הוי אסמכתא בעלמא – לא הוה צריך למידק מיניה ז).

ורבנן סברי לה כמ"ד הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא. תימה: מאי דוחקיה למימר הכי? הוה מצי למימר: ורבנן תרתי שמעינן מייניה, כדאמר בפרק "היה קורא" (ברכות דף טו.), דתנן: הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא, רבי יוסי אומר: לא יצא. ומפרש בגמרא: מ"ט דר' יוסי – משום דכתיב: "שמע" – השמיע לאזניך, ות"ק: "שמע" – בכל לשון שאתה שומע. ואידך – תרתי ש"מ.

כל

ז) [וע' היעב תוס' עירובין כג: ד"ה פעמיים וב"ב קמז. ד"ה מנין]: ב) [וע' תוס' ברכות כח. ד"ה ה"ג ובד"ה ההוא וכתו' מנחות מג: ד"ה ואיזו]

מן ולארץ לא יכופר ובספרי מפיק לה מן ואתה תבער הדם הנקי. אבל ק' מאי סבור' ליה להאי תנא דמתני' אי סבירא ליה דכל התורה כלה בכל לשון נאמרה א"ב למה לי קרא לאיתויי בגמ' למימר להכשירה בכל לשון. ואי סבירא ליה דבלשון הקדש נאמרה למה לי קרא במתני' בהני דנאמרין בלשון הקדש. לכ"ג ב) דמתני סבור' ליה דכל התורה בכל לשון נאמרה מדמייתי קרא במתני' שנ' בכל לשון אבל התלמוד מפרש כן אליבא דמ"ד בלשון הקדש נאמרה. וכל כך למה. למה לנו להודיעה הלכות המים בשלמא הנך קמייתא משום ונוסרו כל הנשים. אלא הך למאי: ומשני שלא להוציא לעז שאם נטמאת באונס או שוגגת ולא נבדקה שלא תהי סבורה אילו נטמאת מזידה אף הם לא היו בודקין אותה ל"ה: נגוותו בקול רם ממקרא אובד אבי והיינו גנותן שמתודין שאביהם לבן הארמי היה רשע ל"ה. ורבנן סברי לה כמאן דאמר אית שמע ולא השמיע לאזנו יצא. נראה מכאן דכן הלכה מדלא אמר ורבנן תרתי ש"מ בכל לשון שאתה שומע והשמיע לאזניך מה שאתה מוציא מפיך אלא קאמר דסבירא להו (כרבנן) [במ"ד כו'] א"כ משמע דכן הלכה דאוקמי' רבנן מילתייהו אליבא דהלכתא ועוד דיחיד ורבים הלכה כרבי' וה"נ פסקינן בברכות פ' היה קורא. ותו דהתם קאמר תלמודא ור' יוסי דר' יוסי סבר לה כר' משמע דדחיק ליה לאוקומי מילתא אליבא דהלכתא וכן פי' בפ' הקורא את המגלה למפרש: לימ' קסבר ר'

כל

ח) מגילה ל"ל דווקא אגא דמתני' ס"ל דכל התורה בכל לשון נאמרה מלגא מייתי לאיה מקרא במתני' לסני דגאמרו בכל לשון לבל התלמוד וכו'.

יד א מיי' פ"ה מהל' תפלה הל"ט סמג עשין יח טוש"ע או"ח סי' קא סעי' ב:
טו ב מיי' פ"ו מהל' עומאת אכלים הל"ח:
טז ג מיי' פ"ה מהל' מעשה הקרבנות הל' כ ג סמג עשין קסג:
יז ד מיי' שם הל"ז:
יח ה מיי' שם הל"ו:
יט ו מיי' שם פ"ח הל"ט:
כ ז מיי' שם הל"ח:
כא ח מיי' פ"ב מהל' ק"ש הל"ט סמג עשין יח טוש"ע או"ח סי' סב סעי' ב:
כב ט מיי' שם הל"ח וסמג שם טוש"ע או"ח סי' סל סעי' ח:
כג י ב מיי' שם הל"ח וסמג שם טוש"ע או"ח סי' סב סעי' ג:

וְלָנוּ בִּמְקוֹמָן.§ **גמ'** פָּרָשַׁת סוֹטָה מְנָלַן? דִּכְתִיב: °"וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה" – בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁהוּא אוֹמֵר. תָּנוּ רַבָּנַן: מַשְׁמִיעִין אוֹתָהּ, בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁהִיא שׁוֹמַעַת, עַל מָה הִיא שׁוֹתָה, וּבַמָּה הִיא שׁוֹתָה, עַל מָה נִטְמֵאת, וּבַמָּה הִיא נִטְמֵאת. עַל מָה הִיא שׁוֹתָה – עַל עִסְקֵי קִינּוּי וּסְתִירָה, וּבַמָּה הִיא שׁוֹתָה – בִּמְקֵדָה שֶׁל חָרֶשׂ, עַל מָה נִטְמֵאת – עַל עִסְקֵי שְׁחוֹק וְיַלְדוּת, וּבַמָּה הִיא נִטְמֵאת – בְּשׁוֹגֵג אוֹ בְּמֵזִיד, בְּאֹנֶס [אוֹ] בְּרָצוֹן. וְכָל כָּךְ לָמָּה – שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא לַעַז עַל מֵימֵי הַמָּרִים.§ "וידוי מַעֲשֵׂר".§ מְנָלַן? דִּכְתִיב: °"וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בִּעַרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת", וְיָלִיף אֲמִירָה מִסּוֹטָה, בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁהוּא אוֹמֵר. א"ל רַב זְבִיד לְאַבַּיֵי: וְלֵילַף אֲמִירָה מִלְّוִיִּם, מַה לְּהַלָּן בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ – אַף כָּאן בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ! דָּנִין *אֲמִירָה גְּרִידָתָא מֵאֲמִירָה גְּרִידָתָא, וְאֵין דָּנִין אֲמִירָה גְּרִידָתָא מֵעֲנָנְיָה וַאֲמִירָה. תַּנְיָא, רשב"י אוֹמֵר: אָדָם אוֹמֵר שִׁבְחוֹ בְּקוֹל נָמוּךְ וּגְנוּתוֹ בְּקוֹל רָם. שִׁבְחוֹ בְּקוֹל נָמוּךְ – מִן וידוי הַמַּעֲשֵׂר, גְּנוּתוֹ בְּקוֹל רָם – מִמִּקְרָא בִּיכוּרִים. וּגְנוּתוֹ בְּקוֹל רָם?! וְהָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: מִפְּנֵי מָה תִּקְּנוּ [א]תְּפִלָּה בְּלַחַשׁ? כְּדֵי שֶׁלֹּא לְבַיֵּישׁ אֶת עוֹבְרֵי עֲבֵירָה, שֶׁהֲרֵי לֹא חָלַק הַכָּתוּב מָקוֹם בֵּין חַטָּאת לְעוֹלָה! לָא תֵּימָא גְּנוּתוֹ, אֶלָּא אֵימָא צַעֲרוֹ. *כִּדְתַנְיָא: °"וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא" – [ב]צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ צַעֲרוֹ לָרַבִּים, וְרַבִּים מְבַקְּשִׁים עָלָיו רַחֲמִים. וְכָל מִי שֶׁאֵינוֹ בּוֹ דָּבָר – צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ לָרַבִּים, וְרַבִּים מְבַקְּשִׁים עָלָיו רַחֲמִים. גּוּפָא, א"ר יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי: מִפְּנֵי מָה תִּקְּנוּ תְּפִלָּה בְּלַחַשׁ – שֶׁלֹּא לְבַיֵּישׁ אֶת עוֹבְרֵי עֲבֵירָה, שֶׁהֲרֵי [ג]לֹא חָלַק הַכָּתוּב מָקוֹם בֵּין חַטָּאת לְעוֹלָה. וְלָא? וְהָא אִיכָּא דְּמִים, *[ד]דַּם חַטָּאת לְמַעֲלָה [ה]וְדַם עוֹלָה לְמַטָּה! הָתָם כֹּהֵן הוּא דְּיָדַע. וְהָאִיכָּא [ו]חַטָּאת נִקְבָה, [ז]עוֹלָה זָכָר! הָתָם מִיכַּסְיָא בְּאַלְיָה. תֵּינַח כִּבְשָׂה, שְׁעִירָה מַאי אִיכָּא לְמֵימַר? הָתָם אִיהוּ דְּקָא מִיכְסִיף נַפְשֵׁיהּ, דְּאִיכָּעֵי לֵיהּ לְאִיתוּיֵי כִּבְשָׂה וְקָא מַיְיתֵי שְׂעִירָה. חַטָּאת דַּעֲבוֹדָה זָרָה, דְּלָא סַגִּי דְּלָאו שְׂעִירָה מַאי אִיכָּא לְמֵימַר! הָתָם נִיכְסִיף וְנַיזִיל, כִּי הֵיכִי דְּנִכַּפֵּר לֵיהּ.§ "קְרִיַּת שְׁמַע".§ מְנָלַן? דִּכְתִיב: °"שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" – בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ. תָּנוּ רַבָּנַן: *קְרִיַּת שְׁמַע כִּכְתָבָהּ, דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: [ח]בְּכָל לָשׁוֹן. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי? אָמַר קְרָא: °"וְהָיוּ" – בַּהֲוָוֵיתָן יְהוּ. וְרַבָּנַן: אָמַר קְרָא "שְׁמַע" – בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁאַתָּה שׁוֹמֵעַ. וְרַבָּנַן נַמִּי, הָא כְּתִיב "וְהָיוּ"! הַהוּא, [ט]שֶׁלֹּא יִקְרָאֶנָּה לְמַפְרֵעַ. וְרַבִּי, שֶׁלֹּא יִקְרָאֶנָּה לְמַפְרֵעַ מְנָלֵיהּ? נָפְקָא לֵיהּ מִ"דְּבָרִים", "הַדְּבָרִים" – [י]וְרַבָּנַן? "דְּבָרִים" "הַדְּבָרִים" לָא מַשְׁמַע לְהוּ. וְרַבִּי נַמִּי, הָכְתִיב "שְׁמַע"! הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְהַשְׁמִיעַ לְאָזְנֶיךָ מַה שֶּׁאַתָּה מוֹצִיא מִפִּיךָ. וְרַבָּנַן סָבְרִי לֵהּ כְּמַאן דְּאָמַר: [כ]הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ – יָצָא. לֵימָא קָסָבַר רַבִּי:

כָּל

וְלָנוּ בִּמְקוֹמָן. בְּבֵית מְלוֹנָם בַּגַּלְגַּל, וְשָׁם הִקִּימוּ אֶת הָאֲבָנִים. **גמ'** ה"ג: וְאָמַר אֶל הַכֹּהֵן בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁהִיא שׁוֹמַעַת. וּמֵהֵמִי קָרֵי עָלַיִךְ בְּסִפְרֵי. וְלָא"ג: וְאָמַר רַבִּי: הָתָם דווקא אָמְרִי [הכי] דְּאֵין מַעֲשָׂיו מוֹכִיחִים, מִפְּנֵי שֶׁסּוֹמְכִין הַשּׁוֹמְעִין עַל דִּבּוּרוֹ שֶׁהוּא שׁוֹמֵט חַטָּאת לְשֵׁם עוֹלָה, תורה אור לָהּ: פְּרִילוּת גָּבַס עָלַיִךְ שֶׁפִּשְׁפֵּשָׁה. וּבַמָּה הִיא שׁוֹתָה. בְּכֶלִי מָתוֹק, בְּמִקְדָּה שֶׁל חֶרֶשׂ. וְעַל מָה נִטְמֵאת. מִי הֵבִיאָהּ לִידֵי טוּמְאָה – שְׁחוֹק וְקַלּוּת רֹאשׁ. כְּדֵי לְיַיֵּשֵׁר אֶת הַנָּשִׁים שֶׁלֹּא יָקֵלוּ רֹאשָׁן עִם הָאֲנָשִׁים, שֶׁעַל יְדֵי כָּךְ בָּאוֹת לִידֵי "וְנִסְתְּרָה". וּבַמָּה הִיא נִטְמֵאָה. מַשְׁמִיעִין אוֹתָהּ הֵלְכוֹת הַמַּיִם הַמְּאָרְרִים עַל מִי טוּמְאָה הֵן בּוֹדְקִין אוֹתָהּ; שֶׁאִם נִטְמְאָה וְיֵשׁ מְזִידָה וּבְרָצוֹן – בְּדַקּוּהָ, וְאִם שׁוֹגֶגֶת, כְּגוֹן אָמְרוּ לָהּ "אֵת מַה בַּעֲלֵךְ" אוֹ אֲמוּסָה – לֹא יִבְדְּקוּהָ. וְכָל כָּךְ לָמָּה – לָנוּ לְהוֹדִיעַ הֲלָכוֹת הַמַּיִם? בְּשֶׁלָּמָּה הָבָן קַמַּיְיתָא – מִשּׁוּם "וְנוֹדְעוּ כָּל הַנָּשִׁים" (יחזקאל כג) אֶלָּא הָךְ, לָמָּה. שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא לַעַז. שֶׁאִם נִטְמֵאת בְּאוֹנֶס אוֹ שׁוֹגֶגֶת, וְלֹא נִבְדֶּקֶת – שֶׁלֹּא תְּהֵא סְבוּרָה: אִילּוּ נִטְמֵאתִי מְזִידָה גַּם כֵּן לֹא הָיוּ בּוֹדְקִים אוֹתִי. ה"ג: וידוי מַעֲשֵׂר מְנָלַן? דִּכְתִיב: "וְאָמַרְתָּ" וגו', וְיָלִיף אֲמִירָה אֲמִירָה מִסּוֹטָה: מ"ל רַב זְבִיד לְאַבַּיֵי: דָּנִין אֲמִירָה אֲמִירָה מִמְّלוִיִּם? מ"ל: דָּנִין אֲמִירָה גְּרִידָתָא מֵאֲמִירָה גְּרִידָתָא, וְאֵין דָּנִין אֲמִירָה גְּרִידָתָא מֵעֲנָנְיָה וַאֲמִירָה. שִׁבְחוֹ "לֹא עָבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי" (דברים כו), הֵיינוּ שֶׁהָיָה עָנָם. בְּקוֹל נָמוּךְ. מִדְּלָא כְּתִיב בֵּיהּ עֲנָיָיה. וּגְנוּתוֹ. כְּגוֹן "אֲרַמִּי אוֹבֵד אָבִי" – הֵיינוּ שֶׁמִּתְוַדִּין שֶׁאֲבִיהֶן לָבָן הָאֲרַמִּי הָיָה רָשָׁע. מִפְּנֵי מָה תִּקְּנוּ. שֶׁיְּהֵא אָדָם אוֹמֵר תְּפִלָּתוֹ בְּנַלַּחַשׁ כְּדִלְשַׁבְּחָנָהּ בְּמָנָן "וְקוֹלֶךָ לֹא יִשָּׁמֵעַ" (שמואל ג א). שֶׁלֹּא לְבַיֵּישׁ אֶת עוֹבְרֵי עֲבֵירָה. מַתְוַוּדִּיס בְּתְפִלָּתָם עַל עֲבֵירוֹת שֶׁבְּיָדָם. צַעֲרוֹ. עֲרוֹת שֶׁעָבְרוּ עָלָיו. דְּהֵיינוּ עֲרוֹת שֶׁעָבְרוּ עַל יִשְׂרָאֵל: עֲרַת לָבָן הָאֲרַמִּי, עֲרַת מִצְרַיִם. שֶׁהֲרֵי לֹא חָלַק הַכָּתוּב מָקוֹם בֵּין חַטָּאת לְעוֹלָה. לֹא קָבַע לְשָׁחִיטַת חַטָּאת מָקוֹם בְּפְנֵי עַצְמוֹ, שֶׁלֹּא יָבִינוּ שֶׁהִיא חַטָּאת, וּמִתְבַּיֵּישׁ. טָמֵא טָמֵא יִקְרָא. כְּלוֹמַר: סוּרוּ מֵעָלַיו שֶׁטְּמֵאָה הוּא. וְהָאִיכָּא בּוֹ. כְּלוֹמַר, וַהֲרֵי יֵשׁ סִימָנִים חֲמִרִים לְהַכִּירָהּ. לְמַעְלָה מִחוּט הַסִּיקְרָא. דִּכְתִיב (ויקרא ד): "עַל קַרְנוֹת", וּבְעוֹלָה לֹא פָּתַח קַרְנוֹת, וְהוּא נוֹתֵן דָּמִים לְמַטָּה מִחוּט הַסִּיקְרָא, וְכֵן שָׁאֵר כָּל הַדָּמִים. הָתָם כֹּהֵן. לְחוּדֵיהּ הוּא דְּיָדַע, וְלֹא שָׁאֵר כָּל הָעוֹלָם, וְאֵין בּוֹשֶׁת בְּכָךְ. מִכַּסְיָא. הַנְּקֵבוֹת שֶׁל נְקֵבָה. בְּאַלְיָה. בַּזָּנָב, וְלֹא נִיכָּר. שְׂעִירָה מַאי אִיכָּא לְמֵימַר. שֶׁאֵין לָהּ זָנָב, וְנִיכָּר הַנְּקֵבוֹת. דְּאִיכָּעֵיָא לֵיהּ לְאַתּוֹיֵי כִּבְשָׂבָה. אִם הָיָה בּוֹ בּוֹשֶׁת. שֶׁהֲרֵי כָּל הַחַטָּאוֹת שֶׁל יָחִיד, רָצָה – בִּשְׂעִירָה, רָצָה – שְׂעִירָה, חוּץ מֵחַטַּאת עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁכְּתִיב בָּהּ "עֵז בַּת שְׁנָתָהּ" בְּפָרָשַׁת "שֶׁלֹּא לְךָ חֲמָנִים". הָתָם נִיחָא וְנִיכְסִיף. הִטִּיל עָלָיו הַכָּתוּב שֶׁיִּתְבַּיֵּישׁ, שֶׁתְּהֵא לוֹ כַּפָּרָה מֵעוֹנֶשׁ גָּדוֹל מִזֶּה. כִּבְרָתָבָה. בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע צָרִיךְ שֶׁיַּשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ. פְּלוּגְתָּא הִיא בְּמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת (דף טו.). לֵימָא

תוספות שאנץ

ברישא אגב דנקטיה בסיפא **גמ'** ה"ג ואמר הכהן אל האשה בכל לשון שהיא שומע' ומהאי קרא ילוף לה בספרי ול"ג ואמר הכהן לאשה: אל האשה משמע דברים הנכנסין בלבה כדמפרש ואזיל ומיהו מה שפ"ה דמהאי קרא יליף לה בספרי אינה ראיה ואין בכך למחוק גירסת הספרים דמצינו בכמה מקומות שחולק על תלמוד שלנו כגון גבי האי דאמר בגמ' לקי' בפ' בתרא שאם נמצא ההורג אחר שנתערפה העגלה הורגין אותו ונפקא לן

גליון הש"ם

גמ' וכבכן דכריס לדכריס לא משמע לה. עיין לעיל דף יז ע"ב תד"ה לכתיב:

ע"ל עגייה ואמירה מעגייה ואמירה]

[דף כ.]

[דברים כו]

[דברים כו]

[ויקרא יג]

[דברים כו]

[דברים כו]

[דברים כו